

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 310/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att förbättra läskunnigheten bland barn och unga

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 310/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Hanna Laine-Nousimaa /sd m. fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att förbättra läskunnigheten och

är det möjligt att bland de metoder som nämns ovan i snabb ordning införa till exempel det nationella målet för läskunnighet?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

I 2 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) finns bestämmelser om utbildningens mål. Enligt lagrummet är målet för den utbildning som avses i lagen att stödja elevernas utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar samt att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som de behöver i livet. Enligt 3 § iakttas vid utbildningen enhetliga grunder i hela landet enligt vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning.

Enligt 11 § ingår i den grundläggande utbildningens lärokurs, enligt vad som bestäms eller föreskrivs med stöd av 14 §, som för alla elever gemensamma ämnen även modersmål och litteratur.

Enligt 14 § beslutar statsrådet om de allmänna riksomfattande målen för den utbildning som avses i denna lag samt om hur den tid som används för grundläggande utbildning skall fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och elevhandledning (timfördelning). Utbildningsstyrelsen beslutar om målen för och det centrala innehållet i den grundläggande utbildningens olika läroämnena, ämnesshelheter, elevhandledningen och annan undervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning samt om de centrala principerna för samarbetet mellan hemmet och skolan och för elevvården och om målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet (grunderna för läroplanen).

Utbildningsstyrelsens grunder för läroplanen gör det möjligt att systematiskt utveckla läsfärdigheten. I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014) ses läsfärdighet i stor utsträckning som så kallad multilitteracitet som utvecklas i allt lärande och i olika läroämnena.

Multilitteraciteten främjas också av den språkmedvetenhet som nämns som princip för verksamhetskulturen i grunderna. Som en del av den omfattande kompetensen i multilitteracitet används texter som lämpar sig för åldern, exempelvis böcker.

I enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen har undervisningen i modersmål och litteratur som uppdrag att utveckla elevernas språk-, text- och kommunikationsfärdigheter, att stimulera eleverna att bli intresserade av språk och litteratur. Undervisningen i modersmål och litteratur baseras på en vidgad textsyn. Centrala färdigheter som ska betonas är färdighet i att tolka och producera mångformiga texter och i att söka och dela information. Kreativiteten stärks och fantasin får möjlighet att utvecklas på ett mångsidigt sätt genom att eleverna bekantar sig med litteratur som är lämplig för deras ålder och språkfärdighet. Litteraturen vidgar även elevernas uppfattning om sig själva som språkanvändare, skapar band till den egna kulturen och vidgar förståelsen för andra kulturer. Syftet med litteraturundervisningen är att väcka läslust, stödja eleverna i att få och dela med sig av läsupplevelser, fördjupa kulturkännedomen, stödja den etiska utvecklingen och att berika elevernas språk och fantasi.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att ordna grundläggande utbildning i enlighet med bestämmelserna och de föreskrifter som utfärdats med stöd av dem. I den lokala läroplanen är det möjligt att i enlighet med riktlinjerna i grunderna precisera till exempel mängden läsning och arbetssätten. Att lära sig läsa effektiveras genom mångsidigt arbete och diskussion kring det man läst. Utbildningsanordnare, skolor och lärare får själva välja vilka undervisningsmaterial och undervisningsmetoder de använder. De finländska lärarna är högt utbildade och mycket autonoma. Skolorna har möjlighet att använda de allmänna bibliotekens tjänster. Det är viktigt att samarbetet mellan skola och bibliotek utvecklas.

Under innevarande regeringsperiod stärks de grundläggande färdigheterna genom att öka miniantalet lektioner inom den grundläggande utbildningen med tre årsveckotimmar utan att utvidga läroplanen. Målet är att höja finländarnas inlärningsresultat och utbildningsnivå samt att stärka kunskaperna i grundläggande färdigheter så att var och en får tillräckliga grundläggande kunskaper i grundskolan. I årskurs 1–2 utökas undervisningen i både modersmål och litteratur samt matematik med en årsveckotimme, och i årskurs 3–6 utökas undervisningen i modersmål och litteratur med en årsveckotimme. Undervisningen i årskurserna 1–6 har således ökat med sammanlagt tre årsveckotimmar. Ändringarna i den grundläggande utbildningen har trätt i kraft från och med den 1 augusti 2025.

Bedömningen av de grundläggande färdigheterna i modersmål och matematik följs upp i de longitudinella utvärderingarna av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU), där elevernas ackumulerade kunskaper följs upp från första årskursen. I fråga om det ökade timantalets effektivitet är det möjligt att göra en jämförelse med hjälp av longitudinella utvärderingar som genom-

förs efter varandra, av vilka den pågående perioden infaller 2018–2027 och följande longitudinella utvärdering genomförs 2027–2037. De elever som deltar i den senare bedömningen studerar enligt det nya timantalet.

Programmet för läskunnighet vid Utbildningsstyrelsen ansvarar för verkställandet av Nationella läskunnighetsstrategin 2030. Programmet stöder läsning och läskunnighet i alla åldrar genom delprogram riktade till småbarnspedagogiken, skolor och kommuner samt delar ut statsunderstöd för läsfrämjande arbete. År 2025 har Utbildningsstyrelsen anvisats sammanlagt en miljon euro under moment 29.01.31 för åtgärder som främjar läs- och skrivfärdigheter.

Stödet för lärande inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har förnyats från och med den 1 augusti 2025. Reformen säkerställer att alla elever får tillräckligt med stöd och samtidigt minskas undervisningspersonalens administrativa börda.

Undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till åtgärder för att höja inlärningsresultaten inom den grundläggande utbildningen. Arbetsgruppen producerar och analyserar lägesbilden och skapar utifrån detta en gemensam syn på de faktorer som påverkat minskningen av inlärningsresultaten inom den grundläggande utbildningen. Uppgiften består också av att utarbeta ett grundat förslag till utvecklingsbehov och åtgärder för att vända inlärningsresultaten uppåt. Arbetsgruppens mandatperiod är 1.4.2024–31.5.2026.

Undervisnings- och kulturministeriet inleder beredningen av en kunskapsgaranti inom den grundläggande utbildningen. Målet har skrivits in i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering. Syftet med kunskapsgarantin är att säkerställa att det inom den grundläggande utbildningen finns nationellt enhetliga förfaranden som garanterar att varje ung person får tillräckliga grundläggande färdigheter för att klara av fortsatta studier. Genomförandet av kunskapsgarantin inleds med en ändring av lagen om grundläggande utbildning. Målet är att den reviderade lagen ska antas 2026 och träda i kraft 2027. Arbetet med att utveckla grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i samarbete med sakkunniga och intressegrupper inleds senare utifrån lagändringen. Målet är att skapa en tydligare normgrund för den grundläggande utbildningen. För att kunskapsgarantin ska kunna genomföras måste de läroämnesspecifika målen, innehållen och bedömningskriterierna bilda en tydlig och konsekvent helhet. I arbetet med kunskapsgarantin är det också viktigt att lyfta till diskussion både målnivån för läskunnigheten och att öka mängden läsning inom den grundläggande utbildningen.

Till övriga tillämpliga delar hänvisar jag till svar på skriftligt spørgsmål SSS 109/2025 rd.

Helsingfors 23.10.2025

Undervisningsminister Anders Adlercreutz